

„Българска Матица“ съ назначение да издава полезни книги, съ цени достъпни за всички българи въ отоманската империя.

Покрай това, той е тъкмѣлъ да прикани всички българи особено ония живущи извън България да събератъ помежду си 3,000,000, отъ които съ 1,000,000 лв. да се открие и подържа въ Солунъ една пълна класическа гимназия съ пансионъ и 2 първоначални образцови училища за момчета и момичета, а съ 2 милиона да се основе българска банка пакъ въ Солунъ, поради неговото голѣмо значение въ политико, етнографско и търговско отношение, като важенъ центъръ на изтокъ, въ пжтя къмъ Бѣло море, Суезъ и Индия.

Съ тѣзи родолюбиви мисли и кроежи за бжднинитѣ на България, Стояновъ се среща за пръвъ пжтъ презъ есенята на сжщата 1867 г. въ Прага съ Маринъ Дринова, когото до тогава той лично не познавалъ. Него време, Дриновъ живѣлъ при семейството на княза Галицина, като учител на децата му въ Италия и Швейцария, отъ кждѣто тѣ дошли да зимуватъ въ Прага. Тукъ двоицата приятели започватъ да обмѣнятъ мисли за бжднитѣ сждбини на отечеството и народа. Чувствата, които ги вълнуватъ, сж еднакви и тѣзи чувства ги обвързватъ въ здраво приятелство. Дриновъ сподѣля напълно мислитѣ и плановетѣ на Стоянова за съставянето на българското книжовно дружество извънъ България, заедно съ една „Българска Матица“, или по-добре за подновяването на първото българско книжовно дружество, наречено въ Цариградъ „българска книжнина“. Цѣлата зима двамата приятели продължавали да обсъждатъ на дълго и широко проекта за съставяне на дружеството.

Въодушевенъ всецѣло отъ тая идея, Стояновъ решава да се посвѣти за збждането на тая своя възделена мечта. За това той прекаралъ само 4 семестра на юридическия факултетъ, а въ началото на петия—безъ всѣкакво колебание напусналъ Прага и слѣзълъ—презъ Бѣлградъ—въ Ромжния съ твърдото намѣрение да основе българско книжовно дружество. Това било презъ м. мартъ 1868 год. Пристигналъ въ Влашко, той намира за необходимо да избиколи всички мѣста, населени съ български емигранти, за да се запознае съ тѣхъ, безъ, обаче,

да имъ разкрие нѣщо отъ плановетѣ си за книжовното дружество. Така, той избикаля, за да дири родолюбиви българи въ Турно-Северинъ, Крайова, Гюргево, Букурещъ, Плоещъ, Бжзеу, Браила, Галацъ, Рени, Исмаилъ и Болградъ. Отъ тамъ, той преброява руска Бесарабия и отива презъ гр. Акерманъ въ Одеса. На одескитѣ българи, той първи разкрива целитѣ на обиколката си, понеже тѣ—изобщо—се оказали твърде благосклонни къмъ общонароднитѣ предприятия.

Отъ Одеса той прѣскача до Кишиневъ, и навестява българскитѣ монаси в. Киприяновската света обителъ, и се връща изново въ Одеса. Тукъ той намира срдеченъ приемъ между българскитѣ първенци, които го снабдяватъ съ особенни препоржки до българитѣ въ Ромжния, като съобщаватъ на последнитѣ, че тѣ, съ радостъ посрѣщатъ идеята за това дѣло и че ще пожертватъ за цельта 20—30 хиляди рубли.

Съ тѣзи препоржки, Стояновъ тръгва отъ Одеса презъ юлий 1868 г. за Ромжния, гдето изново—избикаля всички горепоменати градове и запознава тамошнитѣ българи за целитѣ на пжтуването си. Дѣлото вървѣло успѣшно, но се пораждатъ недоразумѣния между повлиятелнитѣ българи относно въпроса, гдето да се установи постоянното пребивание на предполагаемото книжовно дружество; така работата се протакала, чрезъ взаимни дописвания, почти цѣла година. Най-сетне, следъ две общи събрания, станали въ Браила и Галацъ отъ представители на всички споменати българи, разгледва се и окончателно се приема устава на дружеството и се решава да бжде неговото мѣстопребивание въ гр. Браила.

Всичко това се свършило на 29 септемврий 1869 г., и дружеството се възгласява за отворено отъ 1 октомврий 1869 г. въ Браила. И така—въ продължение на цѣли 17 месеца—отъ началотона май 1868 до края на септемврий 1869 г., Стояновъ е билъ всецѣло предаденъ въ непрекъсната и понѣкога пълна съ горчивини, подготвителна, творческа работа, относно основанието и организацията на дружеството. Въ тая си дейность, изпълнена съ толкова младежки възторгъ и пламенно родолюбие, той среща улеснения, но и тежки спънки; той самържно бележи въ мемоаритѣ си, „че, ако въ случая не е ималъ старото